

Մեքսիքոյի սահմանակից գիւղաքաղաքի մը մէջ Յիսուսի ծնընդեան նախօրեակին, տասնեակ մը մոմերու լոյսը կը պլպլար հին եկեղեցիի մը միակ պատուհանէն: Տարիներէ ի վեր, այս գիւղին մէջ սովորութիւն դարձած էր, որ ընտանիքներ խթման գիշերը իրենց ընծաները բերէին Յիսուս մանուկին: Ընտանիքին ամենատարեցէն մինչեւ ամենափոքր անդամները երկիւղածութեամբ կը մօտենային մտորի տեսարանի եւ երկրպագելով իրենց սուրբը կը գետեղէին խորանին առջեւ:

Գիշեր մը պզտիկ որբ տղայ մը առանձին կեցած էր եկեղեցւոյ դրան սեմին: Ան շատ կը ցանկար միւս ընտանիքներուն միանալ, սակայն այդքան աղքատ էր, որ բան մը չունէր Յիսուս Մանուկին

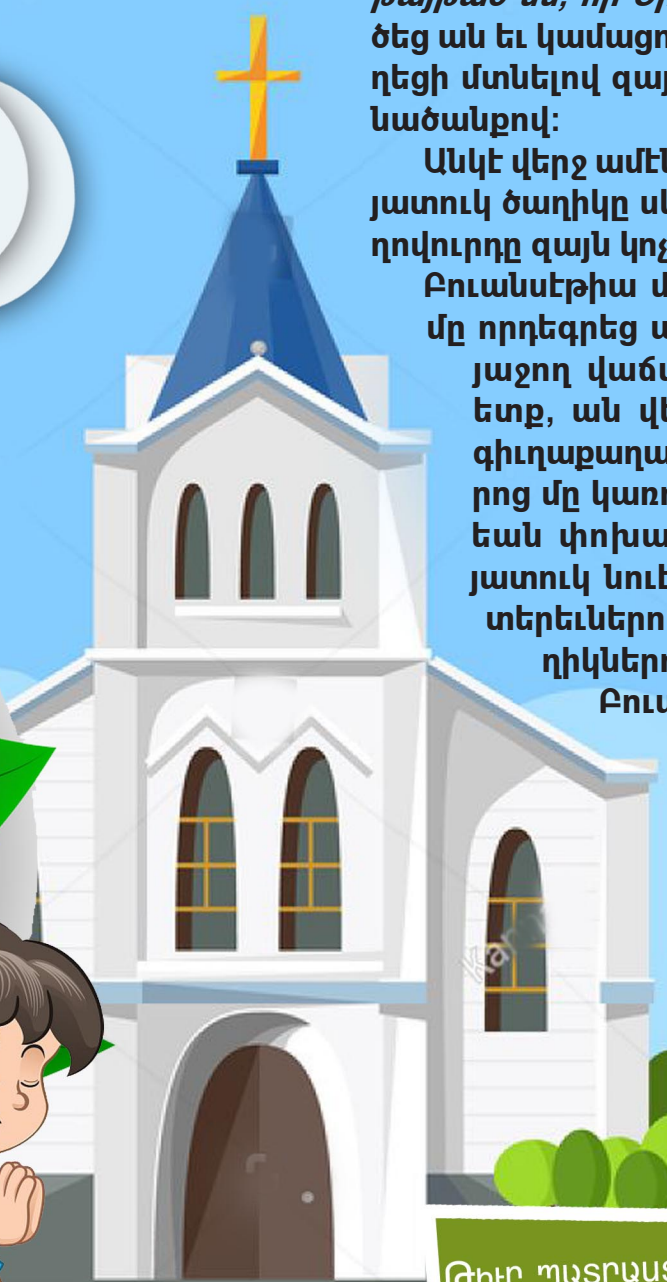
ԲՈՒՄՆՍԷԹԻԱ ԾԱՂԻԿԻՆ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

ընծայելու: Մինչ ան պատուհանին մօտ կեցած էր, եկեղեցւոյ երգեհոնին նուագը լսեց: Գեղեցիկ եղանակը մտիկ ընելով տղեկին սիրտը Ծնընդեան հրաշքով գրաւուեցաւ: Ան ծնրադրեց եւ գլուխը յակելով աղօթեց: Երբ նուագը վերջացաւ, ան դարձեալ ոտքի կեցաւ եւ քայլերը ուղղեց դէպի որբանոց: Սակայն զարմացաւ, երբ տեսաւ թէ այդտեղ ուր ինք ծնրադրած էր աղօթելու համար, մութ կարմիր տերեւներով եւ կեդրոնը պզտիկ դեղին գունդերով բոյս մը ծաղկած էր: Որբուկը այս ծաղիկին նման գեղեցիկ բան մը երբեք չէր տեսած:

«Յրեշտակները ինծի համար նուեր մը հայթայթած են, որ Յիսուս Մանուկին տամ», մտածեց ան եւ կամացուկ մը ծաղիկը վերցուց ու եկեղեցի մտնելով գայն մտորին մօտ գետեղեց ակնածանքով:

Անկէ վերջ ամէն տարի Ծնունդի շրջանին այդ յատուկ ծաղիկը սկսաւ բուսնիլ եւ այդ գիւղի ժողովուրդը գայն կոչեց *«Սուրբ Գիշերուան ծաղիկը»:* Բուանսէթիա մականունով ազնիւ ընտանիք մը որդեգրեց այս տղեկը, որ մեծնալով շատ յաջող վաճառական մը եղաւ: Տարիներ ետք, ան վերադարձաւ իր շատ սիրած գիւղաքաղաքը եւ հոն նոր եկեղեցի ու դպրոց մը կառուցեց: Անոր առատածէնութեան փոխարէն գիւղի ժողովուրդը իրեն յատուկ նուեր մը ըրին, այս մութ կարմիր տերեւներով եւ կեդրոնը դեղին փոքր ծաղիկներով գեղեցիկ բոյսը իր անունով Բուանսէթիա կոչելով:

ԹԻՒՄ ՊԱՏՐԱՍՏԵՑ՝ ՈՒԹԱՆ ԿԱՌԵԱՆ-ՏԻՔՄԻԲԵԱՆ
ՆԿԱՐԱԶԱՐՈՒՅՑ՝ ՈՒՅՅԻ ՔԵՇԻՇԵԱՆ

ԳՐԱԲՈՐԻ ՆԻՇՍ

Ծնողքս շատ խստապահանջ էր: Տե-
ւաբար կը սպասէր, որ նիշերս տասը
ըլլան:

Օր մը արաբերէն ուղղագրութեան թուղթս ներկայացուցի մօրս: Ուրը
ստացեր էի: Մօրս բարկութիւնը սաստիկ էր, ինչպէ՛ս կրնար ըլլալ: Թուղ-
թը տուաւ հօրս ձեռքը: Երկուքը մէկ սկսան յանդիմանել զիս: Յան-
կարծս մայրս կրկին թուղթը ձեռք առաւ, որպէսզի ըրած սխալներս
տեսնէ: Այս անգամ աւելի բարկացած սկսաւ մենախօսութեան:

- Այս ի՛նչ տեսակ ուսուցչուհի է: Աղջիկը սխալ չունի եւ ուրը ստա-
ցած է:

Թուղթը անցաւ հօրս ձեռքը: Ան ալ իր կարգին երկրորդեց մօրս
վճիռը:

Յաջորդ օր կէսօրին մայրս թուղթը ձեռքը ներկայացաւ
դպրոց:

Մօրս դէմքին արտայայտութիւնը մինչեւ այսօր չեմ մոռ-
նար: Ուսուցչուհին շատ բարեացակամ եւ ազնիւ կերպով ցոյց
տուաւ մօրս՝ երկու կարմիր գիծերուն ետեւ սրբիչի հետ-
քերը:

Բռնուած էի:

Թուղթս առած պահուս՝ վախեւ, որ մայրս կը յանդիմանէ
ու կը պատժէ զիս՝ սխալներս սրբած ու ճիշդը գրած էի: Մա-
նուկ միտքս չէր անդրադարձած, թէ այդ կարմիր գիծերը պի-
տի կարողանային մատնել արարքս: Չէի մտածած նաեւ, որ
մայրս կրնար դպրոց երթալ բացատրութիւն պահանջելու:
Ուսուցչուհին ըսաւ, որ այս արարքիս համար ուրիշ փոխարէն
գեո՞ պիտի ստանամ:

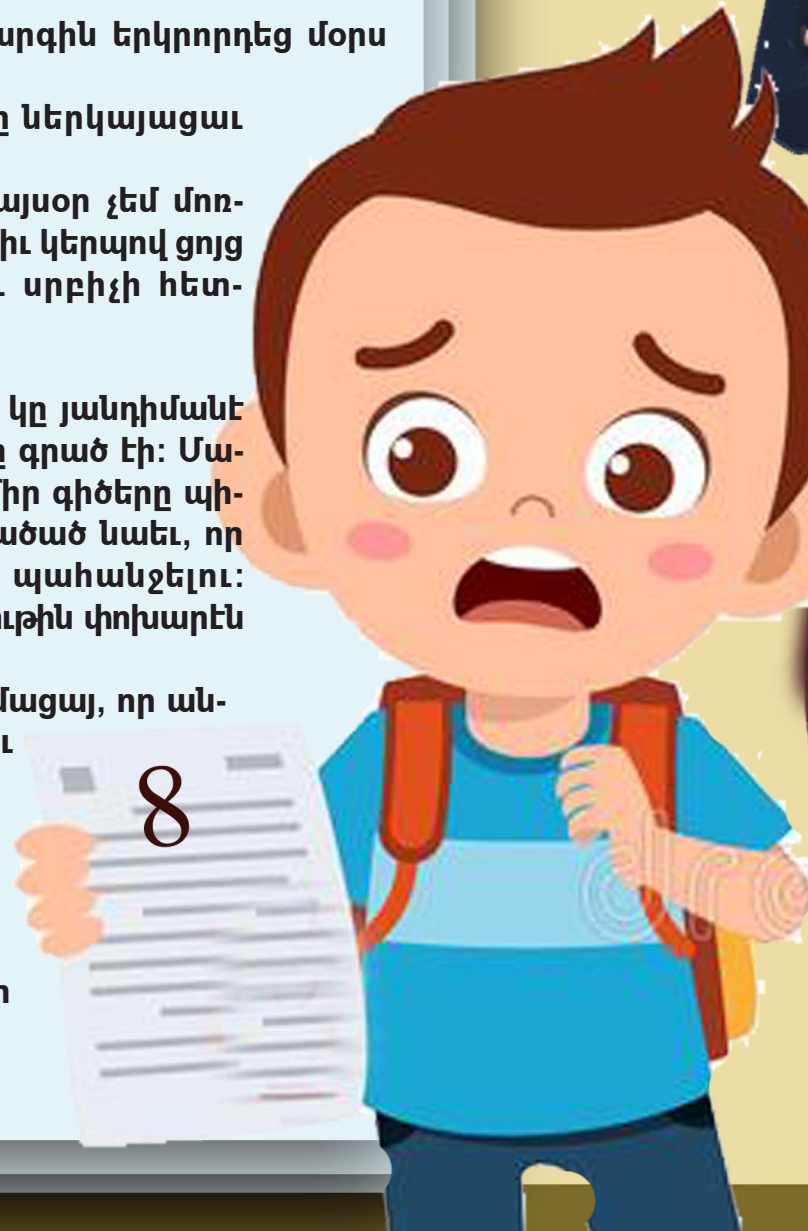
Ապա քիչ անդին շարունակուող գրոյցէն իմացայ, որ ան-
շուշտ այդ գեո՞ն ձեւական պիտի ըլլայ, նաեւ
թելադրեց մօրս, որ այդքան խստապահանջ
ըլլալու չէ: Ուրը վատ նիշ մը չէ, մանաւանդ որ
մէկ անգամ պատահած է:

Երանի հիմա ալ այդքան վախնայի մօրս
յանդիմանութիւններէն:

Սակայն մայրս չէ փոխուած: Հագիւ գրաւոր
մը ըրած կ'ըլլամ՝ առաջին հարցումը կ'ըլլայ.

- Քանի՞ կ'առնես... լման կ'առնե՞ս...

Երանի՛...

ԱՌԻԾ ԱՐՔԱՆ

Սիմպայի հորեղբայրը մտահոգ էր: Սիմպան փրկուած էր: Ան կը մտածեր. ի՞նչ ըներ, ինչպէ՞ս ըներ, որ ազատեր անկէ:

Վերջապէս միջոց մը կը գտնէ: Բորենիներուն հետ համաձայնութիւն մը կը կնքէ, կ'ըսէ. «Եթէ օգնէք ինծի, որ թագաւոր ըլլամ, կ'արտօնեմ ձեզի որ ազատ համարձակ շրջիք հողերուս վրայ ու վայելէք բարիքներս»:

Բորենիները համաձայն կը գտնուին:

Յաջորդ օրն իսկ, հորեղբայրը Սիմպան կը տանի ամայի վայր մը ու կ'ըսէ.

- Սիմպա՛, անակնկալ մը ունիմ քեզի: Սպասէ՛ հոս, մինչեւ վերադառնամ:

Ու գլխով նշան մը կ'ընէ:

Ճիշդ այդ պահուն ուրկէ՞ կը հաւաքուին այդքան բորենիներ, ոչ ոք կ'իմանայ:

Կատղած կենդանիները սրընթաց կը վազեն: Գետինը կը դղրդայ: Աղմուկն ու փոշին կը պատեն չորս դին:

Սիմպան վոհմակիւն մեջէն մէյ մը ասոր, մէյ մը անոր թաթին տակէն փախուստ կու տայ:

Յանկարծ ճիւղէ մը կը կախուի: Ճիւղը կը թեքուի: Սիմպան կը շփոթի, օգնութիւն կ'աղերսէ:

Վրայ կը հասնի հայրը, կը խլէ գայն վոհմակիւն մեջէն, կը տանի բարձր ու ապահով տեղ մը, իսկ ինք կը գլտորի բարձունքէն վար:

Քիչ ետք լռութիւն կը տիրէ: Աղմուկն ու փոշին կը չքանան: Սիմպան հորը դիակիւն մօտ նստած կը հեկեկայ:

- Յայրի՛կ, արթնցի՛ր, գիս առանձին մի՛ ձգեր:

- Սիմպա՛, ինչո՞ւ պատճառ դարձար հորդ մահուան,- կ'ըսէ հորեղբայրը իբրեւ թէ յուզուած:

- Ե՛ս, երբեք, երբեք,- կը բացագանչէ Սիմպան լալով,- եղածը պարզապէս արկած մըն է:

- Սիմպա՛, ի՞նչ պիտի ըսես մօրդ: Յեռացի՛ր, հեռացիր այստեղէն ու անգամ մըն ալ մի՛ վերադառնար հոս,- կ'ըսէ հորեղբայրը ու հազիւ Սիմպան կռնակը դարձուցած՝ կը հրահանգէ բորենիներուն, որ հետապնդեն զինք ու սպանեն:

Սիմպան կը սուրայ ու կը կորսուի փշոտ մացառներուն մէջ: Բորենիները կը կորսնցնեն անոր հետքը:

- Անկարելի է որ այստեղէն ողջ դուրս գայ,- կ'ըսեն անոնք ու կը շտապեն նոր արքային մօտ:

(Շարունակելի)

ԱՇՈՒՂԱԿԱՆ ԱՐՈՒՏԱՏԸ

Նախապես հայ աշուղները գուսաններ կը կոչուէին, երբ պետականութիւնը կորսնցուցած Հայաստանը ինկաւ պարսկական, արաբական եւ օսմանեան լուծի տակ, հայ գուսաններու արուեստը կրեց այդ երկիրներու աշուղներու արուեստի ազդեցութիւնը եւ գուսաններն ալ անուանուեցան աշուղներ: «Աշուղ» արաբերէն կը նշանակէ սիրահար:

Գուսաններուն պէս աշուղներն ալ երգի կատարումին կը նուագակցէին որեւէ ժողովրդային նուագարանով՝ սագով, քամանչայով, քամանիով, սանդուրով, թառով, նոյնիսկ ջութակով, որ քամանչայի պէս կը զետեղէին ձախ ծունկին վրայ:

Աշուղներու երգերը բազմաբովանդակ էին՝ սիրային, բարոյախօսական, հերոսական, երգիծական, կատակային եւ այլն:

Աշուղները իրենց դասակարգային ծագումով եւ աշխատանքի վայրով կը բաժնուէին հետեւեալ կարգերու՝ պալատական, քաղաքային, գիւղական, պատմող եւ շրջիկ: Շրջիկ աշուղները թափառական կեանք կը վարէին եւ ընդհանրապէս կը կատարէին յայտնի աշուղներու երգերը, իսկ այն աշուղները որոնք կը տիրապետէին որեւէ արհեստի, մեծ մասամբ կ'ապրէին քաղաքներու մէջ եւ նստակեաց կեանք կը վարէին:

Աշուղական արուեստի առաջին մեծ ներկայացուցիչը՝ Նաղաշ Յովնաթանը (1661-1722) նկարիչ էր, իսկ Սայաթ-Նովան (1717-1795), որ կը համարուի աշուղական արուեստի գագաթը եւ իր ժամանակի մեծագոյն երգիչը, ջուլհակ էր:

Աշուղները իրենց երգերը կը գրէին տարբեր բարբառներով եւ լեզուներով:

ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱ

Հալէպէն Թիֆլիս գաղթած աղքատ արհեստաւորի մը զաւակն է Սայաթ Նովա, բուն անունով՝ Արուօին: Ան եղաւ աշուղական արուեստի մեծ վարպետը: Իր բանաստեղծութիւնները, երգն ու նուագը հռչակաւոր դարձուցած են զինք օրին Կովկասի ամբողջ տարածքին:

Իր երգերը մեծ ժողովրդականութեամբ եւ գնահատանքով կ'երգուին մինչեւ այսօր որպէս հայկական աշուղական երաժշտութեան գոհարներ: Ան յօրինած ու երգած է երեք լեզուներով՝ հայերէն, վրացերէն եւ թրքերէն:

Մինչեւ երեսուն տարեկան Սայաթ-Նովան ինքզինքը կատարելագործած է աշուղական արուեստի մէջ եւ տիրապետած է իր ժամանակի յայտնի նուագարաններուն: Համընդհանուր ճանաչում ստանալէ ետք՝ մկրտուած է «Սայաթ-Նովա» անունով, որ պարսկերէն կը նշանակէ «երգի որսորդ»: Ան շուրջ տասը տարի որպէս պալատական աշուղ ծառայած է վրաց թագաւորին, այնուհետեւ իր դէմ նիւթուած դաւերու հետեւանքով 1759-ին հեռացուած է պալատէն:

Նոյն թուականին քահանայ կը ձեռնադրուի Տեր Ստեփանոս անունով:

Սայաթ Նովա իր կնոջ մահէն ետք քաշուած է Հաղբատի Ս. Նշան վանքը: Հոն ապրած է մինչեւ իր մահը:

